

*Матюха Г. В.,**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та методики викладання англійської мови
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького**Карпінська М. О.,**студентка філологічного факультету
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*

ФУНКЦІОНАЛЬНІ СТИЛІ СУЧАСНОЇ МОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО СТИЛЮ

Анотація. У статті подано огляд функціональних стилів, проаналізовано особливості інтерпретації англомовного газетного стилю, труднощі його перекладу.

Ключові слова: функціональний стиль, переклад, газетний стиль, інтерпретація.

Постановка проблеми. Функціональний стиль – це підсистема мови, що має індивідуальні особливості в тому, що стосується лексичних засобів, синтаксичних конструкцій і навіть фонетики. Виникнення й існування стилів пов'язано з умовами спілкування в різних сферах людського життя.

Стилі різняться не тільки за фактом, а й за частотою використання перерахованих вище елементів. Наприклад, деякі вирази можуть бути присутніми в розмовному стилі, але з меншою ймовірністю, ніж у науковому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що класифікація стилів – дуже складне завдання. Цією проблемою займалися А.В. Антонова, І.В. Арнольд, І.Р. Гальперін, І.В. Корунець, А.Д. Швейцер та ін. Звернемося до думки І.В. Арнольда та І.Р. Гальперіна. Так, І.Р. Гальперін розглядає функціональні стилі як властивості писемної мови, тим самим виключаючи розмовний стиль [1; с. 211].

Обидва вчених погоджуються, що кожний функціональний стиль можна розпізнати за однією або більшою кількістю стрижневих особливостей. При цьому І.Р. Гальперін більше уваги приділяє координації мовних засобів і стилістичних прийомів, у той час як І.В. Арнольд пов'язує риси кожного стилю з особливостями його використання у сфері спілкування [2; с. 45].

За І.Р. Гальперіном, функціональний стиль мови – це система взаємопов'язаних мовних засобів, що слугує певній меті в людському спілкуванні. Функціональний стиль варто розглядати як продукт конкретного завдання, поставленого автором послання.

Функціональні стилі присутні, головним чином, у літературному стандарті мови. Вони являють собою різні види абстрактного інваріанта і можуть відхилятися від нього або навіть суперечити йому.

Кожний функціональний стиль – це відносно стабільна система на конкретній стадії розвитку літературної мови, проте вона може зазнавати значних змін від періоду до періоду. Таким чином, функціональний стиль є історичною категорією.

Наприклад, у XVII ст. вважалося, що не всі слова можна використовувати в поезії і що існує окремих поетичний стиль. Пізніше, в XIX ст., романтизм відкинув норми поетичного стилю і ввів у поезію нову лексику.

Розвиток кожного стилю зумовлюється змінами норм стандартної англійської мови. Також великий вплив на це мають мінливі соціальні умови, науковий прогрес і розвиток культурного життя.

Кожний функціональний стиль характеризується особливим використанням мовних засобів і встановлює власні норми, які, проте, підкоряються інваріантам норми і не порушують загальної літературної норми. Письменники конкретного періоду літературної мови вносять великий внесок у розвиток системи норм цього періоду.

Варто зазначити, що дослідження мовних норм періоду багато в чому ґрунтуються саме на літературних роботах. Усвідомлений вибір стилю і спосіб поводження з вибраними елементами – головні особливості індивідуального стилю.

Метою статті є аналіз особливостей англійського публіцистичного стилю та визначення мовних та позамовних чинників, що впливають на перекладацькі вирішення.

Виклад основного матеріалу. Публіцистичний стиль став відокремленим мовним стилем у середині XVIII ст. На відміну від інших стилів, він має два усних різновиди: ораторський підстиль і підстиль радіо– і телевізійних дикторських текстів. Письмові підстили – це есе (філософські, літературні, моральні) і журналістські статті (політичні, соціальні, економічні).

Загальна мета публіцистичного стилю – впливати на громадську думку, переконати читача або слухача, що інтерпретація, надана автором, – єдино вірна, і спонукати його прийняти цю точку зору.

Публіцистичний стиль характеризується чіткою і логічною синтаксичною структурою із використанням сполучних слів і ретельною розбивкою на абзаци. Сила емоційного заклику досягається завдяки використанню емоційно забарвлених слів.

Стилістичні прийоми, як правило, традиційні, й індивідуальний елемент не надто очевидний. Для публіцистичного стилю також характерна лаконічність виразів, іноді це стає головною його особливістю.

Щодо газетного стилю, то поява перших англійських газет датується XVII ст. Першим із англійських періодичних видань вважається газета «WeeklyNews», що вийшла в травні 1622 року. Перші англійські газети були лише засобом поширення інформації, коментарі в них з'явилися пізніше.

Проте вже до середини XVIII ст. британські газети багато в чому нагадували сучасні та містили закордонні й місцеві новини, оголошення, рекламу, а також статті з коментарями.

Не всі матеріали, що є у пресі, належать до газетного стилю. До нього можуть належати тільки матеріали, що виконують функцію інформування читача і дають оцінку опублікованій інформації.

Англійський газетний стиль можна визначити як систему взаємопов'язаних лексичних, фразеологічних і граматичних засобів, що сприймаються як окрема лінгвістична одиниця і служать тому, щоб інформувати й інструктувати читача. Інформація в англійській газеті передається за допомогою коротких новинних заміток, репортажів, статей, що носять інформативний характер, реклами та оголошень.

Газета прагне впливати на громадську думку в політичних та інших питаннях. Елементи оцінки можуть спостерігатися у відборі та способі подання новин, використанні специфічної лексики, вираженні сумнівів у фактах, синтаксичних конструкціях, що вказують на недостатню впевненість репортера у сказаному або його бажання уникнути відповідальності.

Основний засіб оцінки та інтерпретації – це газетна стаття, особливо редакційна. Редакційна стаття – це передова стаття, що характеризується суб'єктивною подачею фактів. Цим же зумовлений вибір мовних елементів, здебільшого емоційно забарвлених.

Газетний стиль має специфічні особливості лексики і характеризується використанням спеціальних політичних і економічних термінів (president, election); неполітичної лексики (nation, crisis, agreement, member); газетних кліше (pressing problem, danger of war, pillars of society); скорочень (NATO, ЕЕС); неологізмів.

Сьогодні відбувається небачена активізація міжнародного спілкування. У єдиному політико-економічному контексті та інформаційному полі живуть і діють вже не тільки сусідні народи, а й представники різних країн, які живуть на віддалених континентах, які колись навіть і не підозрювали про існування один одного.

Разом із безпрецедентним зростанням міжнародного спілкування і постійним посиленням культурної взаємодії пропорційно зросла і потреба здійснення перекладу у процесі комунікації.

За останні роки відбулися істотні зміни, зумовлені екстралінгвістичними чинниками – глобальними змінами в політичному та економічному житті нашого суспільства, інтеграцією у світову спільноту. Публіцистика, яку називають літописом сучасності, оскільки вона звернена до злободенних проблем, близька до художньої літератури. Як і белетристика, публіцистика тематично невичерпна, її жанровий діапазон є величезним. Усі ці особливості зумовили своєрідність образної системи публіцистичного стилю, а також складність його передачі іншою мовою.

Для газетних статей характерна концентрична подача інформації, яка полегшує читачеві можливість вибрати в газеті те, що його цікавить. Заголовок дає найзагальнішу орієнтацію. При цьому дуже часто заголовки повідомляють основну думку газетної статті, але іноді інформативність заголовка зведена до мінімуму.

У газетних заголовках особливо широко використовуються жаргонізми та інші лексичні елементи розмовного стилю. Навіть якщо у самій статті будь-яка ситуація описується у більш стриманому стилі, заголовок часто носить більш розмовний характер.

Беручи до уваги все вищесказане, можна виокремити основні труднощі перекладу газетних заголовків: використання

деформованих фразеологізмів, стійких виразів, назв літературних творів, пісень тощо; використання таких стилістичних засобів, як гра слів; використання розмовних форм і жаргонізмів, зокрема професійних; використання скорочених прізвищ і прізвищ відомих політичних діячів.

З одного боку, все це відіграє важливу роль у залученні уваги читачів, але з іншого – створює певні труднощі для перекладача. Для того щоб полегшити собі роботу, перекладач повинен керуватися такими правилами [3; с. 98]: перекладач повинен постійно поповнювати свої знання в області фразеології мови, яка вивчається, в області культури цієї країни з метою більш повного і глибокого знайомства з реальністю; перекладачеві слід починати переклад заголовка після ознайомлення зі статтею, щоб полегшити розуміння змісту заголовка, якщо він не ясний.

Характерна особливість газетного стилю як англійської, так і української мови полягає у стилістичній різноплановості лексики. Поряд із книжковою лексикою тут широко використовуються розмовні слова і поєднання, сленг; поряд із термінологічною і професійною лексикою існує нейтральна, позбавлена будь-якого стилістичного забарвлення. Але потрібно обов'язково враховувати, що кількісний показник цих різностильових елементів у мові газети неоднаковий для української та англійської мов. Звідси випливає, що, переводячи на українську мову англійську газетну статтю, перекладач повинен керуватися нормами українського публіцистичного стилю. Таким чином, іноді перекладачеві потрібно замінювати одиниці одного стилістичного пласту на одиниці іншого, що характерні для цього жанру. Подібні зміни отримали назву стилістичної модифікації.

Для перекладу газетних статей з англійської мови на українську найбільш характерні такі стилістичні модифікації, як заміна наукового та розмовного функціонального забарвлення книжково-письмовим та нейтральним. При цьому важливу роль відіграють жанрові характеристики висловлювань [4; с. 112]. Під час зіставлення текстів оригіналів та перекладів газетних статей ми виявили, що під час перекладу на українську мову потрібно враховувати частоту вживання тих чи інших слів у рамках стилю газети.

Перекладачеві, який працює із пресою, потрібно добре орієнтуватися в лексиці. І якщо він перекладає з англійської мови на українську, то неодмінно повинен знати, які слова і словосполучення використовуються найчастіше під час перекладу тих чи інших обертів [5]. І навпаки, те ж саме потрібно враховувати під час перекладу з української мови на англійську. Це дає змогу не тільки полегшити роботу самого перекладача, але й адаптувати текст до мови, на яку робиться переклад.

Однією із найважливіших комунікативних функцій публіцистичного стилю є експресивна, пов'язана з передачею ставлення мовця до висловлення. У зв'язку із цим слід звернути увагу на адекватність перекладу. Адже, враховуючи всю необхідність передачі експресивної функції тексту оригіналу, перекладач повинен зіставляти реакції на початкове і кінцеве повідомлення [6; 48].

Зазвичай в процесі перекладу текст переадресовується іншомовному одержувачу з урахуванням його реакції, як інтелектуальної, так і емоційної. При цьому перекладач не завжди використовує під час перекладу такі ж стилістичні засоби, як і в оригіналі, оскільки для нього головну роль відіграє досягнення подібного експресивного ефекту.

Аналізуючи стилістичний бік англійських та українських газетних статей, ми виявили, що найчастішими є метафори.

Статті, об'єктом яких є політичні події, найбільш насичені метафорами. При цьому метафори нерідко пов'язані зі світом мистецтва (театру, музики) і спорту.

Автори політичних статей досить часто використовують уособлення, розповідаючи про взаємини різних країн як про особисті взаємини людей. Це не тільки надає особливого емоційного забарвлення, але й спрощує процес розуміння складних політичних відносин, у яких часом можуть розібратися тільки політичні експерти, політологи. Але варто пам'ятати, що все-таки аналітична політична стаття носить суб'єктивний характер, оскільки відображає передусім точку зору авторів статей.

Невід'ємною частиною газетної статті є епітети, що покликані не тільки відображати точку зору автора, а й впливати на формування думки читача. Епітети, які відразу впадають в очі, носять негативний характер. Варто зауважити, що епітети з негативною оцінкою зустрічаються набагато частіше.

Таким чином, стилістичними особливостями англійської публіцистики є концентрична подача інформації, велика кількість фразеологізмів (зокрема деформованих), застосування прийомів, заснованих на грі слів, широке охоплення багатозначної, полісемантичної лексики літературної мови за різними тематичними напрямками з величезним жанровим діапазоном, який містить різноманітні виразні засоби і стежки: від досить нейтральних наукових і технічних термінів до слів повсякденної розмовної мови.

Іноді публіцист може виходити за рамки літературної мови, використовуючи у своїй промові експресивні та яскраві жаргонізми і навіть вулгаризми, що становить досить велику складність для перекладача.

Висновки. Викладений у статті матеріал підтверджує труднощі та багатогранність процесу перекладу, а також різноманітність мовних та позамовних чинників, що впливають на перекладацькі вирішення. Ці чинники інколи суперечать один одному, і врахування одного з них не завжди сумісне з повним урахуванням іншого. Однак відсутність строго регламентованих рішень привносить у перекладацьку діяльність елемент творчості.

Проведене дослідження показало, що під час перекладу англійської публіцистики виникає питання, чи потрібно передавати стилістичні особливості та своєрідність тексту, а якщо так, то якими засобами. Перекладач повинен вирішити, рівнятися йому на стиль україномовної преси чи на стиль оригіналу, чи взагалі знехтувати характеристиками тексту, що важко передаються.

Ми дійшли висновку, що однозначної відповіді або рішення не існує. У кожному конкретному випадку необхідний індивідуальний підхід до інтерпретації оригінального тексту, враховуючи, крім усього набору мовного інструментарію, й екстралінгвістичні чинники: сучасні реалії, історичне тло, систему цінностей та інші аспекти, що мають як загальні, так і розходжів риси, які проявляються в процесі культурної взаємодії. Таким чином, доцільно брати до уваги призначення переказу, оскільки будь-які стилістичні засоби експресивні, тому що мають емоційне забарвлення, оціночну дію або судження, у більшості випадків лише загромождають текст зайвою інформацією і можуть бути передані в перекладі тільки у супроводі докладних приміток.

Література:

1. Гальперин И.Р. Стилистика английского языка / И.Р. Гальперин. – М.: Высшая школа, 1981. – 459 с.
2. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сборник статей / Науч. редактор П.Е. Бухаркин. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1999. – 444 с.
3. Антонова А.В. Средства выражения промиссивной интенции в английском языке: монография / Под редакцией А.В. Антоновой. – Оренбург, 2007. – 117 с.
4. Ксенофонтова А.Н. Теоретические и прикладные аспекты развития речевой деятельности: монография / А.Н. Ксенофонтова, Н.В. Еремина, В.В. Томин. – Оренбург: ОГУ, 2006. – 263 с.
5. Швейцер А.Д. Теория перевода / А.Д. Швейцер // [Электронный ресурс]// http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/shveiz-tr.html
6. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства/ І.В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 512 с.
7. Lectures in Theoretical Grammar by ass. prof. L.M.Volkova, National Linguistic University of Kiev. – К., 2008. – 68 с.

Матюха Г. В., Карпинская М. А. Функциональные стили современного языка и особенности интерпретации англоязычного газетного стиля

Аннотация. В статье представлен обзор функциональных стилей, проанализированы особенности интерпретации англоязычного газетного стиля, трудности его перевода.

Ключевые слова: функциональный стиль, перевод, газетный стиль, интерпретация.

Matyukha G., Karpinska M. Functional styles of modern languages and features of the interpretation of the English newspaper style

Summary. This article provides an overview of functional styles, interpretation of the peculiarities of English newspaper style, the difficulties of interpretation of the style.

Key words: functional style, translation, newspaper style, interpretation.